

A szövegkompozíció elemzéséről

2.0.

Bevezetés

A kötet monografikus részének ez a fejezete a szövegkompozíció elemzésének három megközelítését bemutató írást tartalmaz.

Az *első* megközelítést szemléltető rövid írás két elemzése közül Weöres *Fughetta* című verséé a szöveg *tipográfiai képének* kompozicionális jelentést meghatározó szerepével foglalkozik, Nemes Nagy Ágnes *Jég* című verséé – globálisan – a JAKOBSON által alkalmazott (*megkülönböztető jegyekkel* operáló) elemzésre tekinthető példának.

A *második* megközelítést szemléltető írás – rövid elméleti bevezetés után – Örkény István *Halhatatlanság* című egypercese *horizontális* (más szóval: *lineáris*) organizációjának részletes elemzését mutatja be. Az ezt az írást záró *Jegyzetek és Irodalomjegyzék* című részek felvilágosítást nyújtanak arról az elméleti kontextusról, amelynek háttére előtt ez az írás létrejött. A *Halhatatlanság* című egyperces elemzése különben (rövidített formában) több újabb publikációban is mintaként szerepel. Ezek közül itt csak a következő kettőt említem: a *Szövegtani Kaleidoszkóp* 1996-ban publikált 2. kötete (PETŐFI S. JÁNOS – BENKES ZSUZSA: *Bevezetés a szövegmegformáltság elemzésébe*), valamint az *Officina Textologica* című sorozat 1997-ben publikált 1. kötete (PETŐFI S. JÁNOS: *Egy poliglott szövegnyelvészeti-szövegtani kutatóprogram.*) Egyébként mindkét említett publikáció tartalmazza Kosztolányi Dezső *Akarsz-e játszani* című verse (a *Halhatatlanság* című szöveg elemzésével analóg) annak idején ugyancsak a *Hídban* megjelent elemzésének rövidített változatát is.

A *harmadik* megközelítést szemléltető – Nemes Nagy Ágnes *Amikor* című műve kompozíciójának elemzésével foglalkozó – írás tematikája két szempontból tér el az előző kettő tematikájától: egyrészt a hangsúlyt a *vertikális* (más szóval: *hierarchikus*) szövegorganizáció elemzésének a bemutatására helyezi, másrészt a megközelítés elméleti alapját szoros kapcsolatba hozza a szemiotikai textológia koncepciójának – az Akadémiai Kiadónál 2004-ben *A szöveg mint komplex jel* címmel megjelent könyvem 3. fejezetében található – eddigi legteljesebb (és legszerveesebb) monografikus bemutatásával, e könyv ugyanis a szemiotikai textológia alappilléreinek szemléltetésére az *Amikor* című szöveget használja.

A három elemzés három kísérletet jelent azoknak a szempontoknak a bemutatására, amelyeket a szövegkompozíció elemzésénél föltétlenül figyelembe kell venni. Az ezekkel a szempontokkal foglalkozó további szakirodalmi utalásokhoz lásd a monografikus rész Záró szó című részét.